Regiovisie en aanpak 2022 - 2027

Beschermd wonen en maatschappelijke opvang

Van verblijf in een instelling naar (intensieve) ambulante zorgverlening en wonen in regio Waterland

Begrippenlijst

Regio Waterland
Sinds 2007 organiseert Purmerend als voormalig centrumgemeente de Maatschappelijke Opvang (MO). In 2015 is Beschermd wonen (BW) daaraan toegevoegd door de invoering van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo). Deze taken worden uitgevoerd in regionale samenwerking met de vier gemeenten[1] in regio Waterland.

De regio Waterland heeft in 2021 een totaal van 156.938 inwoners en wordt gevormd door de gemeenten:

Regio Waterland	Inwoners aantal 2021	Inwoners percentage
Waterland	17.312	11,03%
Landsmeer	11.565	7,37%
Beemster	10.110	6,44%
Purmerend	81.683	52,05%
Edam-Volendam	36.268	23,11%
Totaal	**156.938**	**100%**

1 Gemeente Purmerend en Beemster zijn per 1 januari 2022 gefuseerd tot één gemeente: gemeente Purmerend

Beschermd wonen
Een beschermde woonvorm biedt mensen met langdurige psychiatrische of psychosociale problematiek een combinatie van wonen en zorg. Zij krijgen 24/7 ondersteuning en begeleiding om de draad van het gewone leven weer op te pakken. Sommigen gaan naar hun werk en proberen weer een plekje in de maatschappij te verwerven. Om aanspraak te kunnen maken op Beschermd wonen dient een persoon hiervoor een beschikking/ indicatie te hebben die is vastgesteld door het Wmo-loket, afdeling Wmo Geestelijke gezondheid (GG) van de gemeente Purmerend.

Beschermd thuis
'Van Beschermd Wonen naar Beschermd Thuis'[2] zet in op de regionale opbouw van lichtere tot intensieve vormen van ambulante ondersteuning voor inwoners en cliënten die qua herstel niet (meer) aangewezen zijn op intramuraal 24/7 beschermd wonen, maar die nog wel meer ondersteuning nodig hebben om zich zelfstandig staande te houden in de maatschappij.

Maatschappelijke opvang
Maatschappelijke opvang biedt onderdak en begeleiding aan mensen die de thuissituatie hebben verlaten, al dan niet in verband met risico's voor hun veiligheid als gevolg van huiselijk geweld, en hulp of begeleiding nodig hebben om hun leven weer op de rit te krijgen. Gemeente Purmerend is voor de regio verantwoordelijk voor de MO-voorziening.

Maatwerkvoorziening
Een aanmelding voor Beschermd wonen in de Regio Waterland wordt behandeld en beoordeeld door het team Wmo GG van gemeente Purmerend. Het Wmo-loket van de gemeenten Waterland, Landsmeer en Edam-Volendam stuurt de aanvraag voor Beschermd wonen ter beoordeling door naar team Wmo GG van de Gemeente Purmerend.

Zorg en ondersteuning kan vanuit verschillende wetten worden geregeld. Dit kan door de gemeente (Wmo), de wijkverpleging (Zorgverzekeringswet, Zvw) of het zorgkantoor (Wet langdurige zorg, Wlz). Vanuit welke wet de zorg gefinancierd wordt, is afhankelijk van de zorgvraag en de situatie. Bij het Wmo-loket van de gemeente wordt bij elke aanmelding gekeken of een maatwerkvoorziening vanuit de Wmo passend is.

GGZ en Wet langdurige zorg (Wlz)
Per 1 januari 2021 is de Wlz opengesteld voor mensen die vanwege een psychische stoornis blijvend behoefte hebben aan permanent toezicht of 24 uur per dag zorg nabij. Het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ) zorgt voor de indicatiestelling voor mensen die vanuit andere domeinen (Wmo, Zvw, GGZ-B of forensische zorg) en zelfaanmeldingen een aanvraag doen voor zorg vanuit de Wlz. Dit heeft gevolgen voor de wijze van invulling voor indicatiestelling omtrent Wmo-gefinancierde zorg. Dit wordt verder beschreven in dit document.

2 Advies van de Commissie Toekomst Beschermd Wonen 'Van beschermd wonen naar een beschermd thuis (2015).'

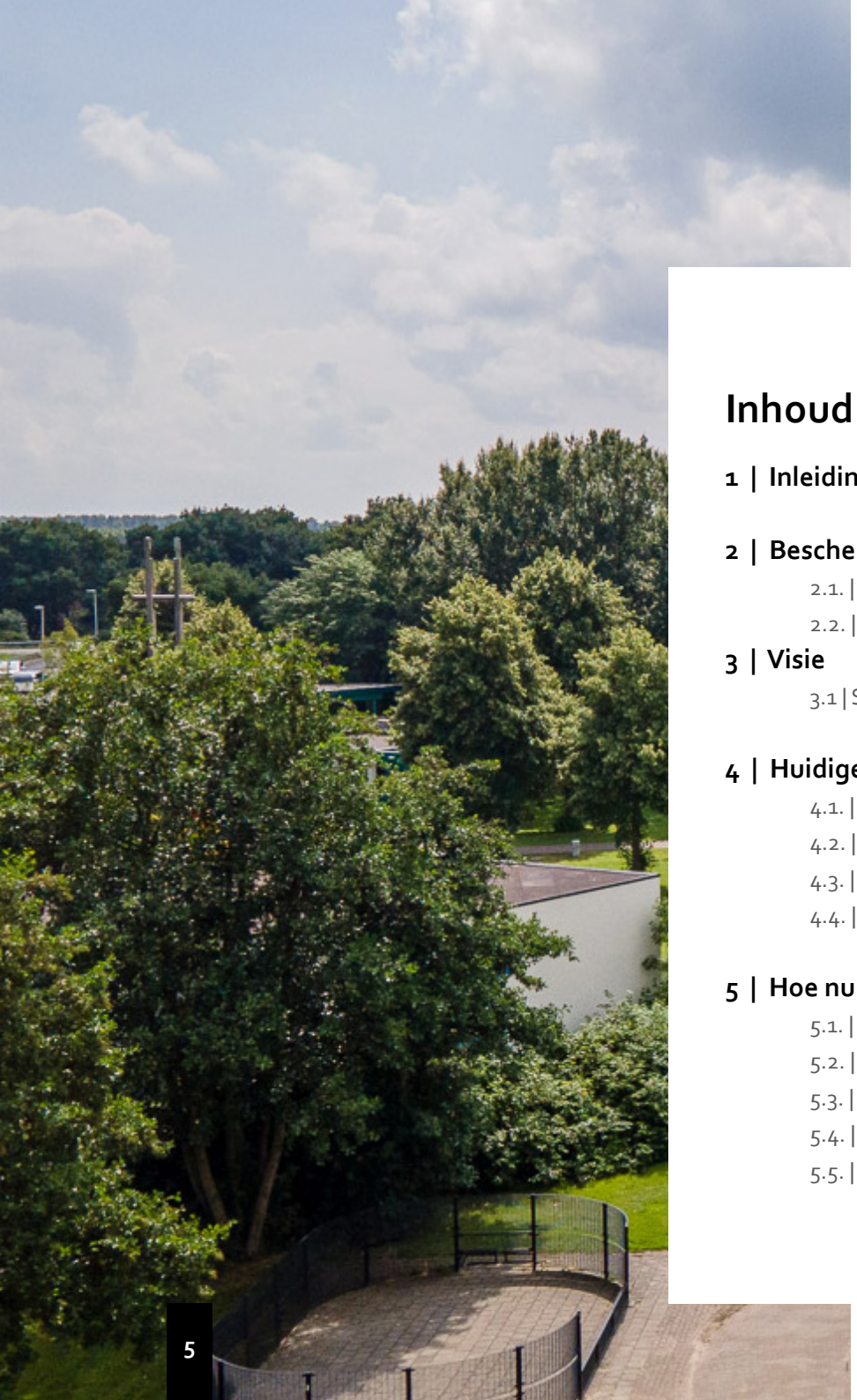

Inhoud

1 | Inleiding **6**

2 | Beschermd wonen en maatschappelijke opvang **8**

2.1. | Beschermd wonen 8

2.2. | Maatschappelijke opvang 8

3 | Visie **10**

3.1 | Sociale inclusie 10

4 | Huidige situatie BW/ MO **11**

4.1. | Woonproblematiek 11

4.2. | Jongeren 13

4.3. | Ervaringsdeskundigheid 14

4.4. | Openstelling Wet langdurige zorg (Wlz) 14

5 | Hoe nu verder? **14**

5.1. | Preventie, vroegtijdig signaleren en nazorg 14

5.2. | Doorontwikkeling en vernieuwing: van beschermd wonen naar 'beschermd thuis' 17

5.3. | De toegang, doorstroom en uitstroom BW/ MO 19

5.4. | Samenwerking 20

5.5. | Financiële afspraken regio Waterland 25

1 | Inleiding

De actualisatie van de regiovisie en de toevoeging van hernieuwde afspraken komt voort uit verschillende ontwikkelingen. Deze ontwikkelingen worden hieronder kort beschreven. Per 1 januari 2022 start de doordecentralisatie van Beschermd wonen. Beschermd wonen is daarmee niet langer alleen een taak van de centrumgemeente, maar alle gemeenten gaan zich inzetten voor hun inwoners die hiervoor in aanmerking komen. Om dit goed te organiseren worden (nieuwe) regionale samenwerkingsafspraken gemaakt. Deze afspraken worden in dit document beschreven.

Daarnaast is actualisatie van de regiovisie nodig om een toekomstbestendig aanbod BW/MO te (blijven) bieden in de regio Waterland. Commissie Dannenberg heeft geadviseerd dat cliënten die (tijdelijk) beschermd moeten wonen er baat bij hebben om dit zo 'thuis' mogelijk te doen. De essentie van het advies is volgens Dannenberg als volgt: 'Beschermd wonen is niet meer een gebouw dat in de grote stad staat, maar een huis in elke wijk, waar we ter plekke zijn voordat het misgaat.'

Deze aanpak vraagt om een ander ondersteuningsaanbod; namelijk ondersteuning in de eigen wijk of thuis. Deze transformatie van beschermd wonen naar beschermde woonplekken in de wijk is reeds ingezet en vraagt ook de komende jaren tijd en aandacht van gemeenten. Er zijn zowel investeringen in het sociale domein nodig als afspraken binnen het ruimtelijke domein als het gaat om ontwikkeling van of in de wijk. Een focus op het creëren en faciliteren van een sociaal krachtige wijk, waar iedereen met elkaar samenleeft en - naar eigen kracht - mee kan doen, is daarbij belangrijk. Door het organiseren van een fijnmazig netwerk in wijken en buurten kunnen de verschillende professionals elkaar ontmoeten en ervaringen en informatie uitwisselen. Dit heeft als doel tot andere (ontschotte) samenwerking te komen, om hiermee een zwaartepunt te realiseren in de omslag van de instituties naar zo gewoon mogelijk passend bij het leven van mensen zelf.

In tijden van (corona)crisis is goede ondersteuning van kwetsbare mensen belangrijker dan ooit gebleken. Professionals, vrijwilligers en mantelzorgers hebben de afgelopen periode alles uit de kast getrokken om de mensen te helpen die beschermd wonen, intensieve ambulante (beschermd) thuisbegeleiding ontvangen of dak- of thuisloos zijn. Sommige maatregelen en verbeterinitiatieven zijn in een stroomversnelling gekomen, zoals het plaatsen van tijdelijke woningen. Het is belangrijk dat we ook in de komende jaren de creativiteit vasthouden om daar waar nodig versneld tot oplossingen te komen.

Woonplaatsbeginsel

Beoogd was 1 januari 2023 een zogeheten woonplaatsbeginsel van kracht te laten gaan. Staatssecretaris Van Ooijen (VWS) en de VNG hadden 21 februari 2022 een overleg over het traject Beschermd Thuis. De staatssecretaris liet weten invoering van een woonplaatsbeginsel en het daarmee samenhangend nieuw verdeelmodel beschermd wonen per 1 januari 2023 niet langer haalbaar te achten. Op het moment van schrijven is onduidelijk wanneer invoering wel haalbaar wordt geacht.

Met het conceptwetsvoorstel woonplaatsbeginsel Beschermd wonen wordt geregeld dat elke gemeente voortaan verantwoordelijk is voor beschermd wonen voor de eigen inwoners. Hieraan wordt samenhangend een nieuw financieel model gehangen. Gemeenten ontvangen gefaseerd in 7 jaar de middelen, zodat zij daar ook toe in staat zijn. Gemeenten blijven hierdoor verantwoordelijk voor hun eigen inwoners wanneer zij naar een andere gemeente verhuizen om beschermd te wonen. Voor personen waarvan de woonplaats niet is vast te stellen, staat het vrij zich bij elke gemeente aan te melden. Gevolg is dat die gemeente vervolgens verantwoordelijk is voor het verstrekken van beschermd wonen. Op voorhand is niet in te schatten tot welke gemeenten deze cliënten zich zullen wenden, maar het is aannemelijk dat deze cliënten niet gelijkmatig over het land zullen zijn verdeeld. Bestuurlijk is daarom tussen VNG, BZK en VWS in mei 2020 afgesproken dat er voor deze gevallen een financieel vangnet komt.

Norm voor Opdrachtgeverschap

De gemeenten in de regio Waterland nemen de verantwoordelijkheid om regionale samenwerking (verder) te verbeteren, het opdrachtgeverschap te versterken en de administratieve last te verminderen door onderling afspraken te maken. Dit gebeurt vanuit de grondhouding dat de cliënt en zijn zorgvraag leidend is, maar het is tevens van belang in het kader van de niet-vrijblijvende Norm voor Opdrachtgeverschap (NvO) bij Maatschappelijke Ondersteuning & Beschermd Wonen (MO/BW)[3] .

3 Norm van opdrachtgeverschap

Zorgcontinuïteit BW

Vanwege de schaalgrootte van de regio en het feit dat het hier gaat over een relatief kleine groep (zeer) kwetsbare inwoners hebben de vier gemeenten in regio Waterland gezamenlijk besloten om in de bestaande centrumgemeente-indeling te blijven samenwerken. Om dit voort te zetten mandateren alle regiogemeenten de gemeente Purmerend voor de uitvoering van Beschermd wonen. In dit document staat beschreven op welke onderdelen wordt gefocust en hoe we in regio Waterland de uitvoering van beschermd wonen, beschermd thuis en maatschappelijke opvang de komende jaren willen doorontwikkelen. In de financiële paragraaf (5.5) staan de financiële afspraken die volgen uit de voortzetting van de samenwerking.

Inhoudelijke toetsing belanghebbenden

In het kader van het actualiseren van de regiovisie Beschermd wonen en Maatschappelijke Opvang 2022-2025 zijn enkele regionale sessies georganiseerd (Q1 2022) met verschillende belanghebbende partijen. In deze sessies konden belanghebbenden meedenken over de inhoud van de regiovisie. Belanghebbende partijen die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van deze regiovisie zijn:

Gemeenten: Purmerend, Waterland, Landsmeer en Edam-Volendam
Ketenpartners: Leviaan, GGD, AOP, Heeren van zorg, Prinsenstichting, Odion, Woningcor poraties
Inwoners/cliënten: Adviesraden, Ervaringsdeskundigen

2 | Beschermd wonen en maatschappelijke opvang

De voorzieningen beschermd wonen en maatschappelijke opvang bieden huisvesting en begeleiding voor mensen die dak- of thuisloos zijn of dreigen te raken en/of te maken hebben met psychiatrische en/of psychosociale problemen.

2.1. | Beschermd wonen[4]

Er zijn en blijven in onze samenleving mensen die de regie op hun eigen leven amper hebben gekend of grotendeels kwijt zijn, en ook met eventuele steun van anderen niet zelf kunnen zorgen voor een stabiele woonplek en een goed leven. Een beschermende woonvorm biedt mensen met langdurige psychiatrische (of psychosociale) problematiek een combinatie van wonen en zorg. Zij krijgen ondersteuning en begeleiding om de draad van het gewone leven weer op te pakken. Sommigen gaan naar hun werk en proberen (weer) een plekje in de maatschappij te verwerven.

In de regio Waterland werden in 2021 in totaal (ongeveer) 50 plaatsen Beschermd wonen gefinancierd bij diverse instellingen. Het merendeel bij stichting Leviaan. Wanneer er binnen de regio Waterland geen passende plek beschikbaar is, kijken we buiten onze regio naar de mogelijkheden.

Voor diegene waarvoor nog geen passende plek beschikbaar is, wordt vanaf 2022 een wachtlijstindicatie afgegeven, voorzien van een zorgzwaarte. In afwachting daarvan hebben zij recht op overbruggingszorg in de vorm van ambulante begeleiding en/of dagbesteding in de thuissituatie. Dit is een vorm van ambulante begeleiding gefinancierd vanuit de Wmo-gelden.

2.2. | Maatschappelijke opvang

Maatschappelijke opvang[5] biedt onderdak en begeleiding aan mensen die de thuissituatie hebben verlaten, al dan niet in verband met risico's voor hun veiligheid als gevolg van huiselijk geweld, en hulp of begeleiding nodig hebben om hun leven weer op de rit te krijgen. Gemeente Purmerend voert namens de regio Waterland de Maatschappelijk opvang voorziening uit.

4 Wettelijke definitie beschermd wonen(art. 1.1.1. Wmo 2015): wonen en verblijf in een accommodatie van een instelling met daarbij behorend 24 uurs toezicht en begeleiding in de directe nabijheid, gericht op het bevorderen van zelfredzaamheid en participatie, het psychisch en psychosociaal functioneren, stabilisatie van een psychiatrisch ziektebeeld, het voorkomen van verwaarlozing of maatschappelijke overlast of het afwenden van gevaar voor de persoon of anderen, bestemd voor personen met psychische of psychosociale problemen, die niet in staat zijn zich op eigen kracht te handhaven in de samenleving.

5 Wmo, art. 1, lid 1c: "personen die, door een of meer problemen, al dan niet gedwongen de thuissituatie hebben verlaten en niet in staat zijn zich op eigen kracht te handhaven in de samenleving".

In grote lijnen kunnen we de mensen in twee groepen onderscheiden:

- Dakloze personen zonder OGGz-problematiek
    - Mensen die door familieproblematiek geen dak meer boven hun hoofd hebben door bijvoorbeeld een schei ding, onveilige thuissituatie en/of jongeren die niet meer bij hun ouders kunnen blijven wonen.
    - Het zijn mensen die dakloos worden als gevolg van (een combinatie van) schulden, werkloosheid, te weinig in komen, de huidige woningmarktsituatie, lange wachttijden voor sociale huur, hoge woonlasten in het vrije huur segment of het niet aan een dak boven het hoofd kunnen komen.
    - Gezinnen/ moeders met kind(eren) die opvang zoeken naar aanleiding van situatie van huiselijk geweld of andere redenen.
    - Overige cliënten, die niet tot één van de bovenstaande punten behoren. Vaak is hier vooral een 'dak' nodig, omdat zij niet geregistreerd zijn. Denk aan herinkomers en seizoenarbeiders
- Dakloze personen mét OGGz-problematiek
    - Mensen die kampen met psychiatrische problemen, al dan niet in combinatie met verslaving en/of financiële zorgen. De complexiteit van de problematiek van deze mensen zien we groeien. De mensen kampen zelden alleen nog met psychische problematiek. Er speelt vaak meer waardoor de mensen op straat belanden.

Jaarlijks wordt door de GGD Zaanstreek-Waterland het aantal dak- en thuislozen in de regio Waterland geïnventariseerd. In 2019 ging het in totaal om 200 mensen, waarvan 39 dakloos en 161 thuisloos. Het Algemeen Opvangcentrum Purmerend (AOP) organiseert de opvang van dak- en thuislozen voor de regio Waterland.
Het aanbod bestaat uit nachtopvang voor maximaal 18 personen, 58 algemene plekken voor alleenstaanden en/of alleenstaanden met kinderen en 8 plekken voor 'zwerfjongeren' die een combinatie van tijdelijke huisvesting en ambulante begeleiding ontvangen.

De gemeente Purmerend verstrekt daarnaast subsidie aan het AOP voor Casa 24. Hier wordt onderdak geboden aan 24 jongeren tussen 18 en 25 jaar oud en eventueel hun kinderen. Ook biedt het AOP een sociaal logement aan voor 28 personen. Dit is een langdurige woonvorm voor mensen die een steuntje in de rug nodig hebben om goed zelfstandig te kunnen functioneren. In 2018 zijn aan dit aanbod twee panden toegevoegd waar 8 moeders met kinderen verblijven.

Wachtlijst

Onder andere druk op de (sociale) woningmarkt heeft ervoor gezorgd dat de instroom is vergroot en de uitstroom stagneert. Veel mensen wachten op een plek in de maatschappelijke opvang. Gemiddeld genomen gaat het over zo'n 100 mensen op jaarbasis die tussen de 3 en 18 maanden wachten op toegang tot het AOP, afhankelijk van hun situatie.

3 | Visie

Voor Beschermd wonen is in 2015 een transformatie-opgave gedefinieerd: van beschermd wonen naar zo 'thuis' mogelijk beschermd wonen. Deze transformatie-opgave wordt ontleend aan de doelen van de Wet maatschappelijke ondersteuning, waarin het **herstel en behoud van de zelfredzaamheid, participatie en eigen regie centraal staat.** In de regio Waterland willen we toewerken naar de omslag van verblijf in een instelling naar (intensieve) ambulante zorgverlening en wonen. Om dit bereiken is er samenwerking tussen professionals, organisaties, gemeenten, verschillende (zorg)domeinen nodig en draagvlak.

Door de beweging van beschermd wonen naar beschermd thuis vindt er een verschuiving plaats van mensen die nu nog in een instelling (intramuraal) wonen naar meer mensen met psychische kwetsbaarheid die zelfstandig wonen in de wijk (extramuralisering). Intramurale zorg wordt, daar waar dat kan, steeds meer afgebouwd en ambulante zorg bij de inwoner thuis juist meer vormgegeven (ambulantisering). Het doel is mensen te versterken en om de regie op het eigen leven te vergroten. Hierbij worden zij ondersteund door professionals die inzetten op het verbeteren van zelfmanagement door maximale ondersteuning. Grote kracht kan worden geput uit het benutten van ervaringsdeskundigheid en informele netwerken.

Mensen met psychische, psychosociale en/of verslavingsproblematiek en/of een licht verstandelijke beperking (LVB) zijn echter niet in één hokje te plaatsen. De problemen verschillen van persoon tot persoon en van periode tot periode. De meeste kwetsbare personen ervaren moeilijkheden op meerdere leefdomeinen. Dat maakt dat van hulpverleners wordt verwacht dat zij een breed beeld van problematiek(en) op de leefdomeinen van een client hebben. Bij dergelijke complexe situaties met hoog opgelopen problemen volstaat een standaardoplossing niet. Meestal is de oplossing dan ook niet binnen één sector of organisatie te vinden. Samenwerking tussen betrokken partijen is vereist om deze kwetsbare mensen de juiste (combinatie van) opvang, woonplek, zorg en ondersteuning te kunnen bieden.

De transformatie-opgave en de beweging van intramuraal beschermd wonen naar zelfstandig wonen in de wijk, heeft dan ook effect op de werkwijze van (zorg)professionals. Professionals die een sleutel zijn in de hulp en ondersteuning aan deze doelgroep moeten hun werk goed kunnen blijven uitvoeren. Ook voor hen is het van belang zorgvuldig en stapsgewijs te werken aan het toekomstige stelsel en ruimte te krijgen om samen te werken aan herstelgerichte zorg, die flexibel (op- en af- te schalen) is in de tijd.

3.1 | Sociale inclusie

Mensen met psychiatrische en sociaal-maatschappelijke problemen kunnen hun zelfstandigheid vaker behouden als passende ondersteuning in de thuissituatie sneller beschikbaar is. Om dit te bereiken moeten gemeenten samen met andere partijen zich inzetten om zorg goed vorm te geven in de thuissituatie van de kwetsbare burger. Het is essentieel dat er een naadloze verbinding is tussen het gemeentelijk domein en het (zorg)verzekeringsdomein/ de Wet langdurige zorg.

Deze ontwikkeling vraagt ook acceptatie van de maatschappij als geheel en van inwoners van wijken en buurten en acceptatie bij gemeentelijke bestuurders. Alleen met voldoende draagvlak en met oog voor draagkracht in wijken en buurten kan deze verandering succesvol zijn. Er moet in het veranderproces oog zijn voor de vragen en zorgen die bij burgers leven, alsmede wat er voor de meest kwetsbare burgers aan voorzieningen nodig is die zich niet zelfstandig staande kunnen houden in de maatschappij.

Sociale inclusie is een kernelement in de visie voor de regio Waterland. Daarmee wordt bedoeld dat ondersteuning, bescherming en begeleiding zoveel mogelijk in de eigen sociale omgeving van mensen plaatsvindt en gericht is op herstel en zelfredzaamheid. Een eigen thuis, ofwel zelfstandig in de wijk of in een beschermd wooncomplex, is een voorwaarde daarvoor. Elk mens is uniek en zo ook de problemen en zorgen waar zij mee te maken hebben. Bij elke aanmelding en herindicatie zal opnieuw bekeken moeten worden wat er nodig is om mensen van de juiste opvang, bescherming en/of begeleiding te voorzien. Er is daarom altijd een goede samenwerking nodig met en tussen verschillende maatschappelijke partners en domeinen. Een persoonlijke aanpak en maatwerk zijn leidend.

6 December 2021

4 | Huidige situatie BW/ MO

Dagelijks zijn er mensen die zich tot een (maatschappelijk) werker uit de wijkteams, de loketten van de gemeenten in de regio Waterland of het AOP wenden, omdat ze moeite hebben het hoofd boven water te houden. Levensproblemen zoals schulden, dakloosheid, het niet hebben van een baan, verlies van geliefden, scheiding, onverzekerd zijn of bijvoorbeeld het niet vinden van aansluiting bij de samenleving kunnen daaraan ten grondslag liggen. Inwoners uit de wijk kunnen ook melding maken bij de gemeente of de GGD (Meldpunt Advies Bijzondere Zorg, MABZ) als zij zich zorgen maken over een familielid of buurtgenoot. Na een melding brengt een maatschappelijk werker een bezoek aan de betrokkene. Er zijn verschillende actuele problemen en trends die van invloed zijn op (de uitvoering van) Beschermd wonen. Deze problemen worden hieronder geschetst.

4.1. | Woonproblematiek

Veelgehoord en -besproken aan alle overlegtafels zijn de verhalen waar het woonprobleem op de voorgrond staat. Vrijwel iedereen benadrukt de urgentie en behoefte aan oplossingen op de korte termijn om de boel in beweging te brengen. Binnen de gemeente Purmerend zijn de afgelopen periode, en op het moment van schrijven[6], verschillende tijdelijke woningen gerealiseerd. In totaal gaat het hier om een toevoeging van ongeveer 200 tijdelijke woningen.

In de regio wordt tevens onderzocht hoe we gezamenlijke doorstroom kunnen realiseren uit de maatschappelijke opvang en beschermd wonen. De woningbouwcorporatie is een belangrijke partner voor gemeenten om stappen te zetten richting een passend aanbod in de woningvoorraad en voorkoming van huisuitzettingen.

Woningvoorraad

Woningcorporaties en gemeenten werken al langere tijd samen aan de volkshuisvestelijke opgaven. In Purmerend zijn sinds 2017 ook de huurdersorganisaties daarbij betrokken. De afgelopen jaren hebben we ervaring opgedaan met meerjarige kaderafspraken, die elk jaar zijn geconcretiseerd in een jaarschijf. Gedurende het jaar hebben we in een kerngroep, met vertegenwoordigers van de drie partijen, gewerkt aan het realiseren van de doelstellingen en het monitoren van de resultaten. Die hebben geresulteerd in prestatieafspraken 2021-2024. Binnen Purmerend hebben we bijvoorbeeld afgesproken om te werken middels de norm "30-30-40"; dat wil zeggen: in elk nieuwbouwproject wordt gebouwd in de verhouding minimaal 30% sociale huur, 30% doorstroom (middenhuur en goedkope koop) en 40% vrij. Er zijn instrumenten om doorstroming te bevorderen, zoals het verlenen van voorrang voor sociale huurders bij middenhuur; verkoop van sociale huurwoningen en de inzet van doorstroommakelaars. Voor de toewijzing van woningen aan bijzondere doelgroepen (zoals urgenten, statushouders) blijft het uitgangspunt maximaal 33% van de vrijkomende woningen[7].

Binnen de gemeente Edam-Volendam is er in de prestatieafspraken vastgelegd dat 25% van de vrijkomende woningen beschikbaar wordt gesteld voor speciale doelgroepen en mensen met urgentie. In gemeente Waterland zijn de woningcorporaties Wooncompagnie, Intermaris en Woonzorg actief. De gemeente stuurt bij nieuwbouw op de norm "30-10-60", waarbij 30% van de nieuwe woningen bestemd is voor sociale huur. Voor de toewijzing van de sociale huurwoningen aan bijzondere doelgroepen zijn echter geen aparte (bindende) afspraken gemaakt in de prestatieafspraken. In de huisvestingsverordening van de gemeente Waterland wordt wel gesproken over urgentiemogelijkheden gekoppeld aan urgentiecategorieën waar inwoners gebruik van kunnen maken. Er wordt gewerkt aan een Woonzorgvisie. Deze visie moet opgesteld worden samen met de regiogemeenten, de corporaties en om zo verschillende doelgroepen met een zorgvraag (waaronder bw/mo) en bijbehorende ontwikkelingen de komende jaren beter in beeld te krijgen. Daarnaast moet inzichtelijk worden wat het huidige aanbod aan diverse woonvormen en (zorg)voorzieningen binnen de regio is. En of er voldoende woonvormen voor mensen met een zorgvraag (zowel intramuraal als extramuraal) zijn op de juiste plekken.

De gemeente Landsmeer gaat dit in gesprek met Eigen Haard en Rochdale over de mogelijkheden om de uitstroom van Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen op te vangen.

7 Zie prestatieafspraken van gemeente Purmerend, Edam-Volendam, Landsmeer en Waterland

Er wordt ingezet op uitkomt dat mensen tijdig kunnen uitstromen uit de MO of BW naar een eigen woning. In de lokale prestatieafspraken zal dit specifieke punt worden opgenomen, incisief de lokale uitvoering.

Huisuitzetting

Huisuitzetting betekent dat iemand gedwongen zijn woning moet verlaten. Het is een ingrijpende maatregel. Daarom moet de verhuurder altijd aan de kantonrechter toestemming vragen om de huurovereenkomst te (laten) ontbinden. Pas hierna is daadwerkelijke huisuitzetting toegestaan. Redenen voor ontbinding kunnen zijn: grote huurachterstand, zich niet houden aan de regels van de verhuurder, (ernstige) geluids- en/of gedragsoverlast, wietteelt of illegale onderverhuur.

Gemeenten en ketenpartners zetten in op het vroegtijdig signaleren van signalen die duiden op problemen. In samenwerking met de woningcorporaties en het maatschappelijk veld (o.a. zorginstellingen, maatschappelijke werk, schuldhulpverlening) wordt geprobeerd om escalatie van problemen en huisuitzetting te voorkomen[8].

Als ondanks een proactieve aanpak een huisuitzetting niet te voorkomen is en iemand komt op straat te staan, dan zorgt de betrokken gemeente voor een postadres in de woonplaats. Indien nodig kan er gebruik worden gemaakt van de Maatschappelijk Opvang in Purmerend.

4.2. | Jongeren

Gemeenten zijn via de Jeugdwet verantwoordelijk voor de zorg en ondersteuning aan jongeren tot 18 jaar. Zorg en ondersteuning vanaf deze leeftijd is geregeld via de Wmo. Om de continuïteit van deze zorg en ondersteuning te waarborgen, is het belangrijk dat gemeenten en samenwerkingspartners elkaar weten te vinden en afspraken maken. Samenwerking moet actief georganiseerd worden. De samenwerkingspartners spreken af bij wie de regie ligt en hoe het proces van planontwikkeling, besluitvorming en uitvoering verloopt. Ook zijn de partijen gezamenlijk verantwoordelijk voor de essentiële randvoorwaarden voor samenwerking, zoals financiering, monitoring en communicatie.

Vanwege de oplopende problematiek van dak- en thuisloosheid onder jongeren is gemeente Purmerend - in opdracht van de staatssecretaris - als een van 14 gemeenten aangesloten bij het actieprogramma Dak- en Thuisloze Jongeren, dat liep van 2019 tot 2021[9]. In deze periode is er in samenwerking met het Instituut Publieke Waarden (IPW) en het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport op verschillende onderdelen inzet gepleegd om dak- en thuisloosheid onder de groep 16-27 jaar terug te dringen. Er is op lokaal niveau aan de hand van pilots gezocht naar werkzame en duurzame methoden. Ook zijn 'best practices' gedeeld. Op het moment van schrijven wordt er gesproken over de voortzetting van het programma. Gemeente Purmerend is bezig om de methoden en aanbevelingen in te bedden in de (langdurige) lokale aanpak. Voortgang en resultaten worden besproken in het regionaal overleg BW/ MO.

8 Zie ook kop 5.4 samenwerking
9 Actieprogramma Dak- en Thuisloze jongeren 16-27 jaar is een apart onderdeel van de meerjarenagenda Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang

Binnen de gemeente Purmerend is met betrokken partijen eind 2021 een voorziening geopend die specifiek bedoeld is voor jongvolwassenen in de leeftijd van 18-/18+ tot de leeftijd van 27 jaar die tijdelijk deze woon-zorgplek nodig hebben in hun begeleiding naar zelfredzaamheid. Denk hierbij aan jongvolwassenen die in verschillende mate ondersteuning nodig hebben bij psychosociale problemen (bijvoorbeeld schulden, geen inkomen), gedragsproblemen en/of psychiatrische problematiek. In de regio gaat men in gesprek om de noodzaak en haalbaarheid van een dergelijke voorziening te realiseren.

4.3. | Ervaringsdeskundigheid

Binnen het sociaal domein spelen ervaringsdeskundigen (ook wel ervaringswerkers, ervaringscoaches of herstelcoaches genoemd) een belangrijke rol. Ervaringsdeskundigen hebben zelf ervaringen met ontwrichting en herstel en hebben het vermogen om vanuit die ervaringen ruimte te maken voor het herstel van anderen. De komende jaren willen wij binnen de regio de inzet van ervaringsdeskundigheid verder uitbreiden binnen het aanbod.

4.4. | Openstelling Wet langdurige zorg (Wlz)

Indien de psychische kwetsbaarheid blijvend is kan er aanspraak gemaakt worden op zorg en ondersteuning vanuit de Wet langdurige zorg. Bij de aanvraag bij het CIZ moet duidelijk worden of de zorgbehoefte blijvend is. Blijvend wil zeggen 'van niet voorbijgaande aard'. Van belang is dat het gaat om de behoefte aan 'permanent toezicht' of de behoefte aan '24 uur zorg in de nabijheid' omdat de cliënt zelf niet in staat is de gevolgen van handelen te overzien om op relevante momenten hulp in te roepen, om ernstig nadeel voor hemzelf te voorkomen, door zware regieproblemen voortdurend begeleiding of overname van taken nodig heeft[10].

10 Wet Langdurige zorg

5 | Hoe nu verder?

5.1. | Preventie, vroegtijdig signaleren en nazorg

Lokale opgave

De eigen sociale omgeving van onze inwoners raakt aan thema's die onderdeel zijn van het lokale domein en daarmee vallen binnen de verantwoordelijkheid van iedere afzonderlijke gemeente. Het lokale beleid op preventie, vroegsignalering en nazorg sluit aan bij de wensen, behoefte en doelstelling van de betreffende gemeente.

Preventie

Het doel van preventie is te zorgen dat mensen (mentaal) gezond blijven door hun gezondheid te bevorderen en te beschermen. Dit doen wij door te zorgen voor laagdrempelige voorzieningen waar burgers voor advies en hulp aan kunnen kloppen. Alle gemeenten hebben een vorm van een lokaal sociaal (wijk)team waar inwoners terecht kunnen voor een breed scala aan vragen, te denken valt aan: contacten in de wijk; sport en activiteiten; inkomen en (vrijwilligers)werk; wonen; zorg en hulpmiddelen; opvoeding en gezin; school en opleiding; geld en regelzaken.

Vroegsignalering

Ook hebben we in de regio oog voor de samenhang van (oplopende) financiële problemen bij de inwoner en de negatieve gevolgen die dit heeft voor de (mentale) gezondheid. Uit onderzoek van het Centraal Planbureau (CPB) 'When financials get tough, life gets rough?' blijkt dat de kosten van de geestelijke gezondheidszorg sterker stijgen nadat mensen in financiële problemen terechtkomen. Ook neemt de kans op gebruik van GGZ en sociale en/of financiële hulpverlening toe. Dit onderstreept de noodzaak voor preventie en het vroegtijdig signaleren van (oplopende) financiële problemen.

Vroeg signaleren kan op veel manieren worden vorm gegeven, om duiding te geven aan de invulling binnen de regio Waterland definiëren we eerste wat we hieronder verstaan. Het woord vroegsignalering bestaat uit twee delen.

- **Vroeg;** waarmee gedoeld wordt op tijdig, voordat het probleem te groot wordt en voordat escalatie heeft plaatsgevonden.
- **Signalering;** waarmee gezegd wordt dat er al aanwijzingen zijn dat duidt op een probleem die zich voor gaat doen. Daarin zit verpakt dat het probleem er al is en dat dit opgespoord moet worden voordat het uit de hand loopt.

Bij vroegsignalering wordt gezocht naar individuen met concrete signalen van mogelijke financiële en/of psychische problemen. Deze daadwerkelijke persoonlijke signalen zijn de indicatoren op basis waarvan vroegsignalering kan worden ingezet. Om deze signalen op te sporen zetten we in op verschillende sporen.

Als eerste zetten we lokaal in op een goed netwerk van laagdrempelige voorzieningen en meldpunten in de regio. Hier kunnen burgers die problemen ervaren naar toe voor advies en hulp, bijvoorbeeld bij de wijkteams en het meldpunt advies en bijzondere zorg (MABZ).

Ten tweede maken we gebruik van professionals die zich actief in de wijk of kern bevinden waardoor zij makkelijk aanspreekbaar zijn voor inwoners. Deze werkwijze stelt hen in staat signalen vroegtijdig te ontvangen en het informele systeem rondom een persoon in een kwetsbare positie in staat te stellen hun zorgen te uitten. De kwetsbare mensen over wie het hier gaat zijn ook iemands kind, broer, zus, familielid, buurman of buurvrouw, vriend of vriendin. Dit netwerk is nodig om probleemsignalen in een zo vroeg mogelijk stadium op te kunnen pakken waarna snel passende begeleiding en hulp kan worden ingezet. Over het algemeen kan gezegd worden dat de cultuur in de regio Waterland er niet naar is om snel aan de bel te trekken. Deze cultuur maakt dat je een sterk en breed professioneel netwerk moet opzetten om (oplopende) problemen vroegtijdig op te sporen.

Ten derde wordt ingezet op versteviging van het fijnmazige netwerk van professionals -uit verschillende disciplines- om ook diegene vroegtijdig te kunnen bereiken waarvan de informele omgeving niet weet van de (oplopende) problemen. Gezamenlijk met alle betrokken professionals wordt (lokaal) gestreefd naar verbetering van de werkwijze en samenwerking.

Als invulling van deze gedachte worden de wijkteams in Purmerend sinds 2018 ondersteund door de GGD om de opvang en begeleiding van mensen met onbegrepen gedrag te verbeteren. Dit project is bekent onder de noemer "GGZ in de wijk". Onderdelen van dit project zijn casusbesprekingen, een training voor medewerkers en vrijwilligers, het inzetten van ervaringsdeskundigheid en bemoeizorg met als doel het voorkomen van escalatie.

Als invulling van deze gedachte worden de wijkteams in Purmerend sinds 2018 ondersteund door de GGD om de opvang en begeleiding van mensen met onbegrepen gedrag te verbeteren. Dit project is bekent onder de noemer "GGZ in de wijk". Onderdelen van dit project zijn casusbesprekingen, een training voor medewerkers en vrijwilligers, het inzetten van ervaringsdeskundigheid en bemoeizorg met als doel het voorkomen van escalatie.

Bovenregionale samenwerking

In 2019 is in de regio Zaanstreek-Waterland het project 'Allen voor Een' gestart. In dit regionale samenwerkingsverband bundelen de gemeenten en partners die werkzaam zijn op de domeinen Zorg en Veiligheid, de krachten. Gedachte hierachter is om met een gezamenlijke, domein overstijgende samenwerking snellere en betere hulp te verlenen en veiligheid te bieden aan kwetsbare inwoners uit de regio.

Het gezamenlijk streven is om zoveel mogelijk aan de voorkant van de problematiek te komen, door middel van preventie en vroegtijdige signalering.

De prioriteiten van Allen voor Een worden gesteld op basis van de ontwikkelingen in de omgeving ("contextgericht werken"). De thema's die op dit moment binnen Allen voor één worden opgepakt, zijn: personen met verward gedrag[11], huiselijk geweld en kindermishandeling, informatiedeling, de doorontwikkeling van het Zorg- en Veiligheidshuis en Veilig Thuis en het optimaliseren van de Jeugdbeschermingsketen.

Nazorg

Nadat een gemeente een Wmo-voorziening heeft verstrekt, moet er regelmatig een herindicatie plaatsvinden om te beoordelen of de situatie nog hetzelfde is, of de voorziening nog voldoet en of deze nog wordt gebruikt. Afhankelijk van de uitkomst van het onderzoek, kan de voorziening bijvoorbeeld worden gewijzigd of beëindigd. Indien een persoon door de geleverde zorg en ondersteuning een dusdanige verbetering (herstel) heeft doorgemaakt en de eigen regie (zelfmanagement) weer heeft hervonden, kan een voorziening worden beëindigd. Van belang na uitstroom uit een voorziening is dat er met enige regelmaat contact wordt gehouden. Dit kan bijvoorbeeld door een waakvlamfunctie en/of ondersteuning die flexibel (op en af te schalen) is in de tijd.

11 In de regio bekent onder de noemer 'Personen met Onbegrepen Gedrag (POG) en het wettelijk verplichte Wvggz overleg bekent als POG+.

Wat gaan we doen:

- Het lokale uitvoeringsbeleid draagt bij aan de gezamenlijke opgave tot het voorkomen van instroom beschermd wonen en maatschappelijke opvang.
- Samenwerking (korte lijnen) tussen gemeente, sociale (wijk) teams, woningcorporaties, zorgaanbieders als uitganspunt. Dit vraagt om een 'gelaagd' preventie aanbod van verschillende disciplines. Waarbij een ieder zijn rol helder is en er tot afstemming wordt overgegaan wanneer de expertise van een ander nodig is.
- We onderzoeken de mogelijkheden betreffende casusregie voor de meest kwetsbare personen in onze gemeenten.
- We zetten in op ambulante begeleiding (individuele Wmo-maatwerkvoorziening), vroegsignalering en het voorkomen van dakloosheid en nazorg.
- We zetten de bovenregionale samenwerking voort en breiden deze uit waar nodig.
- We onderzoeken in de regio Waterland naar noodzaak en mogelijkheden voor een 'time-out plek' indien er sprake is van oplopende spanning in de wijk en huisuitzetting te voorkomen.

5.2. | Doorontwikkeling en vernieuwing: van beschermd wonen naar 'beschermd thuis'

De commissie Dannenberg[12] concludeert dat voor herstel een eigen woonruimte een belangrijke voorwaarde is. Iedereen zijn eigen plek in de buurt, voorzien van zorg en ondersteuning op maat. Een buurt waarin iedereen meetelt en gezien wordt, meedoet en (naar eigen kracht) van waarde kan zijn, ongeacht hun achtergrond.

Kijkend naar de voorzieningen voor Beschermd wonen en Maatschappelijke opvang zal er onverminderd inzet moeten zijn om hier invulling aan te geven. De commissie Dannenberg noemt acht randvoorwaarden en condities om tot sociale inclusie te komen:

- Versterken van zelfmanagement, ervaringsdeskundigheid en informele zorg
- Garanderen van langdurige begeleiding met flexibele intensiteit
- Ondersteuningscontinuüm voor herstel en participatie
- Een breed arsenaal van woonvarianten
- Beschikbare en betaalbare wooneenheden
- Laagdrempelige toegang tot zorgfuncties
- Duurzaam samenwerken tussen gemeenten en zorgverzekeraars
- Borgen van kwaliteit en vraaggerichtheid van ondersteuning

Zoals eerder benoemd hebben de 4 gemeenten in regio Waterland gezamenlijk besloten om in de bestaande centrumgemeente-indeling te blijven samenwerken voor de duur van deze regiovisie (5 jaar). In deze periode gaan de regiogemeenten onderzoeken hoe zij invulling kunnen geven aan de transformatie-opgaven. De doorontwikkelingen en vernieuwingen vragen een lerende aanpak, de samenwerking en benodigde inzet wordt besproken, geëvalueerd en bijgesteld. Een lerende aanpak vraagt niet om grootse plannen, maar is een proces van kleine stappen waarvoor we de komende jaren gezamenlijk optrekken. Monitoring is er structureel onderdeel van.

12 Zie: Advies Commissie Dannenberg: 'van beschermd wonen naar beschermd thuis'

Centraal staat de vraag van de inwoner en plaats van het bestaande aanbod. Dat betekent voor Beschermd wonen en Maatschappelijke opvang dat we naar een meer flexibel model moeten groeien waarmee we aansluiten bij de behoefte van de betreffende persoon. Wat heeft iemand nodig om maximaal in zijn of haar kracht te kunnen staan? Wie zijn of wat is daarvoor nodig?

Wat gaan we doen:

- Samenwerking tussen gemeenten in regio Waterland moet blijvend actief georganiseerd worden.
- De gemeenten spreken af bij wie de regie ligt en hoe het proces van planontwikkeling, besluitvorming, uitvoering en evaluatie verloopt.
- De gemeenten zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de essentiële randvoorwaarden voor samenwerking, zoals ambtelijke inzet, financiering, monitoring en evaluatie.
- We stemmen gezamenlijk binnen de regio, eenmaal per half jaar, vraag en aanbod naar beschermd wonen en Maatschappelijke opvang af. Dit houdt concreet in dat we het aantal plekken BW, gebruik MO voorziening, doorstroom en uitstroom alsmede de wachtlijst BW WMO met elkaar monitoren en waar nodig acties afstemmen.
- Er wordt gewerkt aan een Woonzorgvisie, met oog voor samenhang regio Waterland en integrale afstemming tussen de gemeente.
- Duurzaam samenwerken tussen gemeenten en zorgverzekeraars.
- Er wordt onderzocht hoe welk begeleidingsproduct het beste aansluit bij de overgang van intramurale zorg naar ambulante zorg. Uit ervaring weten we dat de eerste 6 maanden na overgang uit een intramurale setting flexibel op en af te schalen zorg van grote waarde is.
- Elk kwartaal houdt de gemeente Purmerend een accountoverleg met de twee grootste aanbieders van MO en BW. Te weten: het AOP (MO) en Leviaan (BW). Hier wordt opgehaald waar de zorg verbeterd moet worden en wat er nodig is om bij complexe situaties op- of af te schalen. De reis, context en beleving van de persoon zelf staat hier centraal.
- De aanbieders dragen zorg voor kwalitatief goede zorg, geschoold personeel en werven actief personeel om de zorgcontinuïteit te waarborgen.
- We werken aan het vergroten van diversiteit in ons aanbod met een breed arsenaal aan woonvarianten met flexibele begeleiding. Naast innovatieve ideeën van de huidige aanbieders blijven we kijken naar partijen buiten de regio die gericht een oplossing kunnen bieden.
- Er is behoefte aan een 24/7 voorziening waar mensen met multi-complexe GGZ-problematiek kunnen verblijven. Deze behoefte bestaat al langer en is nog steeds urgent, omdat de doelgroep deels dak- of thuisloos is en een deel verblijft op dit moment bij een instelling waar zij niet op hun plek zijn. Inhoudelijke vaststelling op de noodzaak voor deze voorziening en de locatie criteria hieromtrent zijn inmiddels vastgesteld. Op het moment van schrijven is er nog locatie gevonden.
- Voor een aantal inwoners geldt dat zij te maken hebben met psychiatrische problematiek, een (licht) verstandelijke beperking en mogelijk ook een verslavingsprobleem. Het bleek de afgelopen jaren moeilijk om voor deze groep een passende plek te vinden. We inventariseren met verschillende GGZ- en LVB-partijen de mogelijkheden voor een passend aanbod.

5.3. | De toegang, doorstroom en uitstroom BW/ MO

Purmerend organiseert vanuit de rol van (voormalig) centrumgemeente de toegang tot Beschermd wonen voor de regio Waterland. Om deze reden en omdat de beoordeling om tot een indicatie te komen specialistische kennis vraagt, is deze centraal belegd bij het Loket Wmo geestelijke gezondheid (GG) van de gemeente Purmerend. Een specialistisch team van consulenten en casemanagers met kennis en ervaring van psychiatrie voert dit uit. Zij hebben veel contact met de partners in het veld en de lokale zorgnetwerken. Voor de mensen die nog niet terecht kunnen bij een voorziening in onze regio gaan zij op zoek naar hulp en ondersteuning in de thuissituatie of zoeken zij buiten de regio naar een passende plek.

Voor dak- en thuislozen is dit niet anders, al is de toegang tot maatschappelijke opvang bij het AOP belegd. Daar wordt getoetst of iemand in aanmerking komt voor maatschappelijke opvang. We willen echter breed kijken wat de vraag van de persoon is en wat er nodig is om ervoor te zorgen dat mensen zo snel mogelijk kunnen herstellen. We zijn samen met het Loket Wmo en het AOP gestart met het toewerken naar één centrale toegang voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang.

Wat betreft doorstroom en uitstroom vanuit BW/ MO spelen alle gemeenten in de regio een cruciale rol. Niet alleen door afspraken te maken over beschikbaarheid van betaalbare woonruimte, maar ook door het faciliteren van beschikbare ambulante zorg indien nodig.

Van belang voor deze ontwikkeling is het meenemen van het lokale domein, zoals de gemeentelijke loketten, wijkteams en zorgaanbieders in de verschillende dorpen, kernen en wijken in de regio. We stimuleren, faciliteren en/of organiseren hiervoor de komende jaren sessies[13] in de regio Waterland. Het doel is voorkomen van problemen door het delen van kennis en advies (op verschillende thema's), het bespreken van casuïstiek tussen professionals en kennisdeling van trends en ontwikkelingen. Gezamenlijk draagt dit tevens bij aan de transitie-opgave.

De uitdaging voor het voorkomen van instroom en faciliteren van uitstroom MO en de uitvoering van het principe van beschermd wonen naar een beschermd thuis is duidelijk: een stabiele woonsituatie is van groot belang en dakloosheid of huisuitzettingen moeten zoveel mogelijk voorkomen worden. Deze thema's zijn grotendeels onderdeel van het lokale domein en daarmee de verantwoordelijkheid van iedere afzonderlijke gemeente. Hiervoor is een brede samenwerking nodig tussen verschillende domeinen rond wonen en zorg, maar ook met de verschillende aanbieders en woningcorporaties.

Housing First

De laatste jaren is gebleken dat de realisatie van het Housing First principe in de regio Waterland een lastige opgave is. De stip aan de horizon volgens commissie Dannenberg is het Housing First principe. Wij blijven ons gezamenlijk inzetten om tot realisatie te komen, echter hebben we binnen de regio te maken met een grote druk op de huizenmarkt.

13 Indien de coronamaatregelen dit fysiek toelaten anders worden er digitale mogelijkheden geboden.

Met name in het sociale segment is het gemiddelde aantal inschrijfjaren benodigd om in aanmerking te komen voor een woning ontzettend hoog. Als regio staan wij nog steeds achter het principe om mensen niet meer in instellingen te vestigen, maar in een eigen woning met inclusief op maat geleverde zorg.

Woning delen
Naast het creëren van nieuwe woonvoorzieningen (tijdelijk en structureel) is het interessant om te kijken op welke manier we beschikbare woonruimte beter en effectiever kunnen gebruiken. Mensen die een slaapkamer 'over' hebben, kunnen deze (tijdelijk) legaal verhuren aan een stadsgenoot die dringend op zoek is naar woonruimte. Dergelijke initiatieven in het land staan bekent onder de term "onder de pannen".

Wat gaan we doen:

- Gemeente Purmerend organiseert vanuit de rol van (voormalig) centrumgemeente de toegang tot beschermd wonen voor de regio Waterland, via team Wmo GG.
- Het Wmo GG team Purmerend gaat actief met de Wmo-loketten in de regiogemeenten in gesprek over de beoordelingscriteria voor beschermd wonen. Dit beoogt de samenwerking te optimaliseren en regiogemeenten inzicht te geven in het beoordelingsproces.
- De loketten Wmo in de regio worden actief meegenomen in de ontwikkeling naar één centrale toegang voor BW/ MO.
- Lokaal zoeken de gemeente uit of het thema 'woning delen' binnen de lokale gemeente wenselijk en uitvoerbaar is.
- We willen de toegang vriendelijk houden voor al onze inwoners, ook zij die de taal niet goed beheersen, laaggeletterd of analfabeet zijn. Eveneens willen we de manier van aanmelden verbeteren door mensen die zich aanmelden te vragen wat zij vinden van de werkwijze. We nemen dit mee in het verplaatsen van de toegang tot de maatschappelijke opvang.
- Op het niveau van de regio Waterland gaan we in gesprek met woningcorporaties. De prestatieafspraken worden tegen het licht gehouden en beoordeeld of het voldoende bijdraagt aan het voorkomen van instroom MO enerzijds en bevorderen van uitstroom anderzijds.

5.4. | Samenwerking

De maatschappelijke uitdagingen van nu vragen erom dat publieke organisaties de handen ineenslaan. Alleen wanneer gemeenten, zorginstellingen en woningcorporaties optimaal samenwerken, kunnen vraagstukken op het gebied van de doordecentralisatie effectief worden aangepakt. Hierbij werken we aan verschillende thema's zoals het ontwikkelen van een efficiëntere op elkaar aansluitende manier van werken, privacy, toegang, de organisatievorm van de lokale samenwerking en de verbinding tussen werk en inkomen, Wmo en jeugdwet en passende verblijf-/ woonplekken.

In iedere gemeente in de regio wordt de verbinding met woningcorporaties aangehaald om hier verbetering in aan te brengen. In Purmerend wordt bijvoorbeeld de samenwerking opgezocht tussen zorgpartijen, wijkteams en woningcorporaties. In de eerder benoemde woonzorgvisie en de prestatieafspraken vindt de inhoudelijke uitwerking plaats.

Wat opvalt in regio Waterland is de grote betrokkenheid, het enthousiasme, soms ook de grote frustratie, maar altijd de wil om te zoeken naar oplossingen om de levens van mensen te verbeteren. Hoewel er altijd ruimte is voor verbetering, is het algemene beeld dat men elkaar lokaal goed weet te vinden. De professionals onderling kennen korte lijnen en er is kennis en kunde aanwezig op allerlei leefgebieden. Ondanks de korte lijnen, blijkens verschillende gesprekken met o.a. zorginstellingen, woningcorporaties en huisartsen, is er een sterke behoefte om bij de zeer kwetsbare personen een vorm van regievoering te realiseren. Dit komt voort uit de constatering dat vele verschillende partijen vanuit hun eigen doestellingen hulp verlenen, waarbij de samenhang met problemen op andere leefgebieden niet overzien wordt. Een duidelijke vorm van regievoering is hier gewenst. Gemeente Purmerend start in Q2 2022 met een pilot regievoering kwetsbare personen (waakvlam constructie).

Samenwerking met zorgverzekeraars en zorgkantoren

Mensen kwalitatief goede en betaalbare zorg en ondersteuning bieden op de juiste plek: dat is het doel van deze regionale samenwerking. Dit valt of staat bij de samenwerking tussen de financiers van zorg en ondersteuning: gemeenten, zorgkantoor en zorgverzekeraar(s). Deze samenwerking vindt op regionaal niveau plaats aangezien een deel van de zorgketen gemeente-overstijgend is georganiseerd.

De gemeenten in Zaanstreek-Waterland en Zilveren Kruis hebben al enige ervaring met samenwerking onderling. Zo zijn we in de regio met de aanpak voor mensen met ernstig psychiatrische aandoeningen (EPA) aan de slag gegaan. Daarnaast is er een werkplan opgesteld Zaanstreek-Waterland en het Zilveren Kruis. Het contact met het Zilveren Kruis loopt goed; er bestaan korte lijnen. De regiogemeenten onderling plannen structureel bestuurlijk en ambtelijk overleg; de inkoop van Wmo-maatwerkvoorzieningen gebeurt in twee subregio's, voor de GGZ zijn er twee Beschermd Wonen regio's en er is een regionale aanpak personen met onbegrepen gedrag. Dit laat zien dat we elkaar op verschillende manieren weten te vinden, maar dat er toch ook nog een slag gemaakt kan worden om tot beter afgestemde zorg en ondersteuning te komen in de regio.

Wat gaan we doen:

- Regio Waterland neemt actief deel aan regio overstijgende overleggen omtrent de thema's; zorg en veiligheid, Wet verplichte ggz, Beschermd wonen en maatschappelijke opvang.
- We hebben structureel overleg met het zorgkantoor om de gezamenlijke verantwoordelijkheid, grijze gebieden en continuïteit van zorg te bespreken.

- Na positieve ervaringen met GGZ in de wijk, wordt dit voortgezet in Purmerend. Beoogd resultaat is dat dit escalaties zoals crisisopnames moet voorkomen en de wijken moet 'ontlasten'.
    - Regiogemeenten onderzoeken of het GGZ in de wijk principe noodzakelijk en haalbaar is binnen hun preventieve aanbod
- Aan verschillende regionale tafels wonen en zorg wordt de overweging meegegeven om tot regionale prestatieafspraken te komen met woningcorporaties om huisuitzettingen terug te dringen en door- en uitstroom te bevorderen.
- Er worden afspraken met woningcorporaties gemaakt over betaalbare woonruimte en specifieke doelgroepen.

Samenwerking met justitie en veiligheid

Naast de relatie met de Zorgverzekeringswet en de Wet langdurige zorg is er het justitieel forensisch kader, de Wet verplichte GGZ (Wvggz) en de Wet Zorg en dwang (Wzd). Deze wetten zijn er voor mensen met psychische of psychiatrische problemen die een strafbaar feit hebben gepleegd en/of ernstig verward zijn. De (al dan niet gedwongen) zorg kan worden geleverd in een kliniek, ambulant (iemand woont zelfstandig) of in de vorm van beschermd wonen in een instelling. Door het bieden van zorg op maat wordt zoveel mogelijk voorkomen dat onvrijwillige zorg nodig is. Pas als het echt niet anders kan, maakt de Wvggz (psychiatrische problematiek) en de Wzd (verstandelijke beperking en mensen met een psychogeriatrische aandoening) het mogelijk dat gedwongen zorg wordt verleend aan personen. Dit laatste is het geval als hun gedrag als gevolg van een psychische stoornis leidt tot ernstig nadeel voor henzelf of voor anderen in de omgeving.

Voor de monitoring van dit proces ligt er in de wet een verplichting opgenomen tot het voeren van een periodiek overleg[14]. De wet geeft als doel dat het overleg zicht houdt op de uitvoering en het aanbod van verplichte zorg en eventuele knelpunten die hierbij kunnen opspelen. In regio Zaanstreek -Waterland ligt de organisatie van deze verplichting bij de gemeenten Purmerend en Zaanstad. Deelnemers aan dit overleg zijn o.a. het openbaar ministerie, de officier van justitie, geneesheerdirecteuren, cliëntvertrouwenspersonen, politie en gemeenten.

Wat gaan we doen:

Gemeentelijke regie op de integrale, sluitende aanpak voor personen met onbegrepen gedrag.

- Gemeentelijke regie op de organisatie van periodiek overleg Wvggz. Voortgang en knelpunten worden besproken in het Bestuurlijk overleg zorg en veiligheid.
- Gemeentelijke regie op de organisatie van structureel overleg met GGD, politie, GGZ, Fivoor en gemeenten over personen met onbegrepen gedrag (in de wijk).
- Als de forensische titel (indicatie) afloopt, vindt er meestal doorstroom plaats naar de Wmo. Landelijk vinden inmiddels ontwikkelingen plaats om de samenwerking tussen deze domeinen te verbeteren. Wij volgen dit en participeren waar mogelijk. Voor de regio Waterland is de collega die hiervoor verantwoordelijk is aangehaakt.

14 Wvggz, artikel 8:31

Samenwerking met zorgaanbieders

Zoals genoemd staan we als gemeenten voor een grote transformatie in het sociaal domein: de doordecentralisatie oftewel de beweging van beschermd wonen naar beschermd thuis. Het doel van de doordecentralisatie is de ondersteuning zo goed mogelijk aan te laten sluiten bij de situatie van de inwoner en gaat er vanuit dat regiogemeenten hier beter zicht op hebben dan de huidige 44 centrumgemeenten. De inwoner heeft eigen woonruimte en kan met begeleiding zelfstandig in de wijk blijven wonen. Dit vraagt ook om heldere afspraken met zorgaanbieders om voor iedere inwoner een 'zorg op maat' oplossing te realiseren. De zorgaanbieders voeren uiteindelijk de ondersteuning en zorg op maat uit. We zien dat dit veel van de zorgaanbieders vraagt, namelijk een flinke verandering in de bedrijfsvoering om de omslag naar het ambulant leveren van zorg te realiseren. Binnen de regio Waterland zijn de zorgaanbieders actief bezig om de omslag te maken. Ook vanuit de gemeenten zijn wij druk bezig om het zorglandschap in de regio passend te maken bij de huidige beweging van zorg zo lang mogelijk in de eigen omgeving en het woonplaatsbeginsel.

De Wmo-loketten zien en spreken inwoners en maken afspraken over hoe iemand zelfstandig kan gaan of blijven wonen en wat daarvoor nodig is. Zorgaanbieders hebben daarin een belangrijke rol. Zij helpen en ondersteunen de persoon om zich te ontwikkelen en ze stimuleren om de eigen regie op het leven te (her)pakken. De complexiteit van de problematiek van kwetsbaren zien we echter groeien. Mensen kampen zelden alleen nog met psychische problematiek; er speelt vaak meer op verschillende leefgebieden. Hierbij verwachten we van iedere aanbieder dat zij met andere aanbieders goed samenwerken en de uitgangspunten van deze regiovisie onderschrijven. Deze ontwikkeling kan invloed hebben op hun bedrijfsvoering en het vastgoed van aanbieders. Als er knelpunten zijn, willen we die open op tafel leggen en erover in gesprek met elkaar om vervolgens mee te kunnen denken over oplossingen. Het kan hierbij ook gaan over knelpunten die worden veroorzaakt doordat geldstromen vanuit verschillende financiers niet goed op elkaar aansluiten.

Wat gaan we doen:

- Wanneer het gaat om een aanmelding voor Beschermd wonen in de Regio Waterland, dan wordt de aanvraag behandeld en beoordeeld door het team Wmo GG van gemeente Purmerend
- Het Wmo-loket van de gemeente Waterland, Landsmeer en Edam-Volendam stuurt de aanvraag voor Beschermd wonen ter beoordeling door naar team Wmo GG van de Gemeente Purmerend.
- Het Wmo GG team Purmerend gaat actief met de Wmo-loketten in de regiogemeenten in gesprek over de beoordelingscriteria voor beschermd wonen. Dit beoogd samenwerking te optimaliseren en regiogemeenten inzicht te geven in het beoordelingsproces.
- We zetten in op de realisatie van 24/7 bereikbaarheid van onze zorgaanbieders. Voor de nachtelijke uren onderzoeken we de mogelijkheden voor gezamenlijke nachtbereikbaarheid gecombineerd met de ontwikkeling van Purmerendse cirkels.
- We gaan actief met de zorgaanbieders in gesprek om de ambulantisering (verder) vorm te geven, passend bij de behoefte van onze inwoners.
- Er vinden periodieke overleggen plaats met de grootste aanbieders in de regio.

Samenwerking met woningcorporaties

Het overheidsbeleid is er al jaren op gericht om mensen langer zelfstandig thuis te laten wonen met zorg en ondersteuning op maat. Zorg wordt meer en meer in de thuisomgeving vormgegeven, zorgaanbieders breiden hun diensten uit met ambulante zorg om aan deze beweging gehoor te geven. Niet alleen aan de kant van de zorgaanbieders wordt deze inzet gevraagd, maar ook aan de kant van de corporaties in het kader van het beschikbaar maken van passende woonruimte en ruimte-ontwikkeling. Langer thuis wonen heeft gevolgen met betrekking tot de vraag hoe de wijk dient te worden ingericht. De bijdrage van wijkontwikkeling is om die reden onmisbaar, temeer omdat de schaalgrootte van de zorgvraag aan huis alleen maar toeneemt. Al genoemd is de voorwaarde om zelfstandig wonen mogelijk te kunnen maken: er dienen voldoende passende en betaalbare huurwoningen beschikbaar te zijn.

Een goede samenwerking en het hebben van concrete afspraken met woningcorporaties zijn daarvoor essentieel. Dit loopt via de afzonderlijke gemeenten, de zogenoemde 'prestatieafspraken' over de huisvesting van kwetsbare doelgroepen. We willen ervoor zorgen dat iedere gemeente concrete afspraken maakt over voldoende betaalbare woningen voor mensen die uitstromen uit een voorziening van beschermd wonen of maatschappelijke opvang. Het kan dan ook gaan om huisvesting voor kleinschalig groepswonen. We blijven hierbij oog houden voor het informeren van wijken en buurten over de 'inclusieve samenleving', spreiding over straten, wijken en dorpen en de samenwerking met zorgaanbieders. Daarnaast is er aandacht voor de draagkracht van straten, wijken en dorpen.

Op het niveau van de regio Waterland gaan we in gesprek met woningcorporaties die in elk van onze gemeente actief zijn. Deze gezamenlijke aanpak moet een eenduidig beleid vormen passend binnen onze regio. Gemeente Purmerend en de woningcorporaties werken in Purmerend al jaren intensief samen aan de volkshuisvestelijke opgaven, deze ervaring kan de regiogemeenten helpen om tot afspraken te komen voor de eigen gemeente.

Wat gaan we doen:

- In de regionale prestatieafspraken met woningcorporaties wordt specifieke aandacht gegeven aan:
    - Door- en uitstroom BW/ MO bevorderen door het creëren van passend en betaalbaar aanbod in de woningvoorraad,
    - Huisuitzettingen terug te dringen door goede afspraken voor tijdig aanmelden van betalingsproblemen bij gemeente met zorgverzekeraars, woningcorporaties en, waar mogelijk, nutsbedrijven.
    - Huisuitzettingen terug te dringen door een fijnmazig netwerk van professionals in te zetten die vroegtijdig kunnen ondersteunen bij dreigende huisuitzettingen door (oplopende) psychische problemen.
    - Beschikbaar maken van ruimte voor maatschappelijke doeleinden om zorg in de wijk of kern te faciliteren.

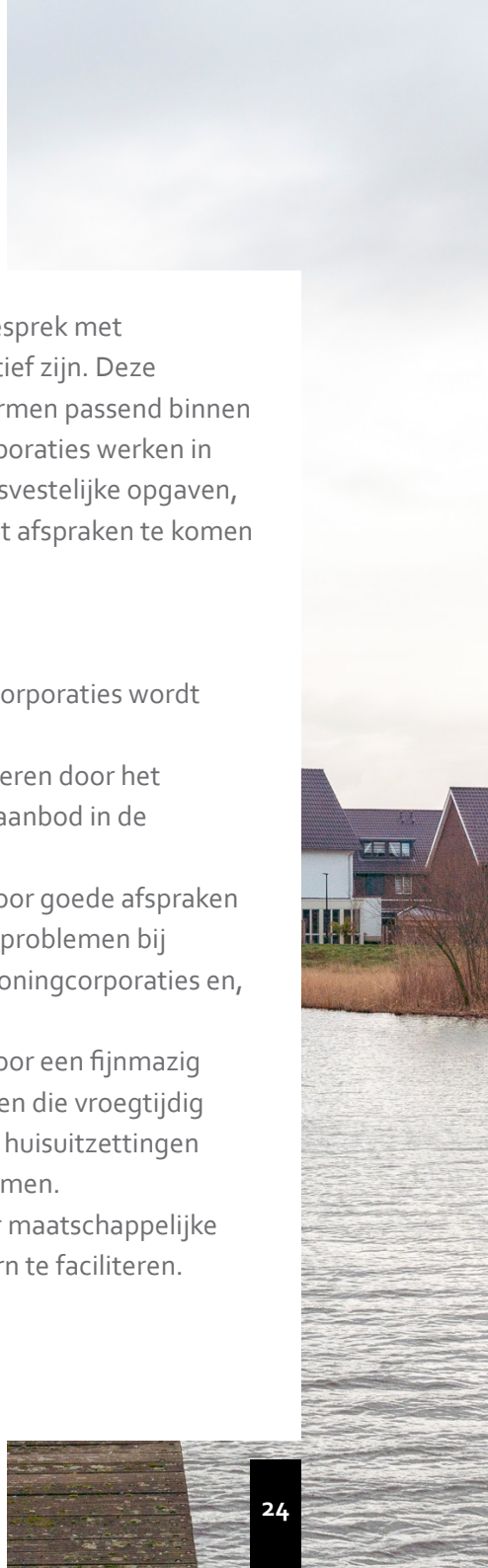

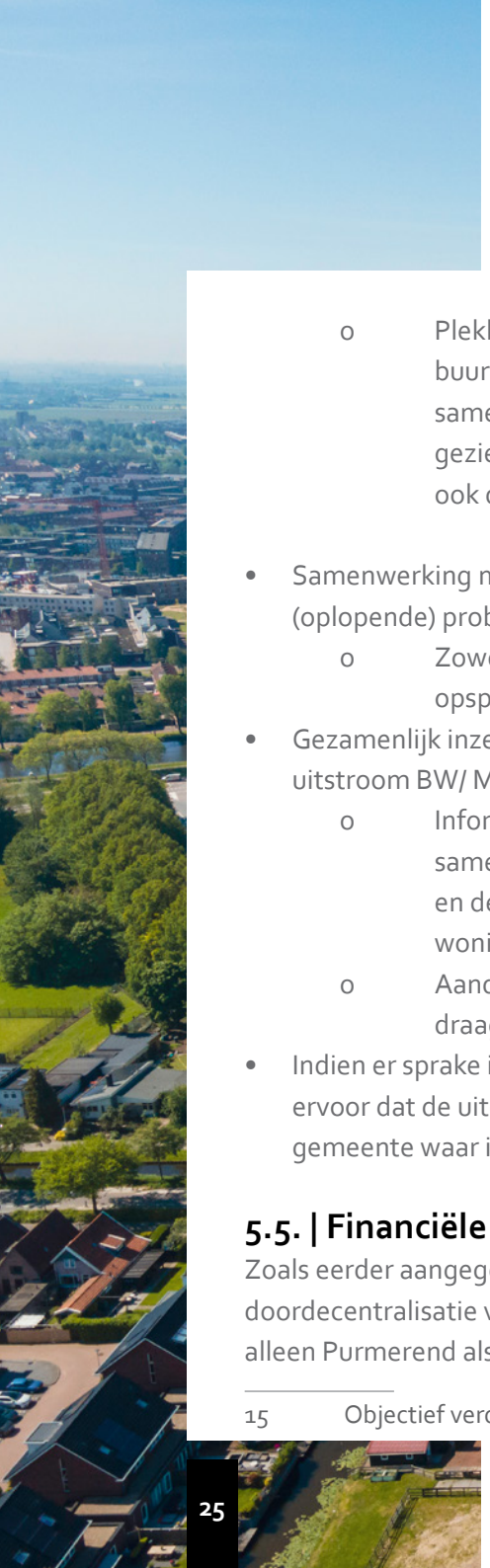

    - Plekken die bijdragen aan community building; een buurt waar mensen met verschillende achtergronden samenleven. Een buurt waarin iedereen meetelt en gezien wordt, waarin vragers van ondersteuning of zorg ook dragers voor anderen kunnen zijn.

- Samenwerking met corporaties betreffende het vroeg signaleren van (oplopende) problematiek;
    - Zowel financieel, als bij psychische kwetsbaarheden opsporen.
- Gezamenlijk inzet voor een 'zachte landing' in de wijk na door- of uitstroom BW/ MO.
    - Informeren van wijken en buurten over de 'inclusieve samenleving', spreiding over straten, wijken en dorpen en de samenwerking met zorgaanbieders en woningcorporaties
    - Aandacht bij wijk(door)ontwikkeling voor de draagkracht van straten, wijken en dorpen.
- Indien er sprake is van huisuitzetting zorgen de individuele gemeente ervoor dat de uitgezette inwoner een postadres krijgt in dezelfde gemeente waar iemand een huis achterlaat (woonplaats).

5.5. | Financiële afspraken regio Waterland

Zoals eerder aangegeven wordt per 1 januari 2022 gestart met de doordecentralisatie van beschermd wonen[15]. Dat betekent dat niet alleen Purmerend als centrumgemeente zich inzet voor inwoners uit Waterland die in aanmerking komen voor beschermd wonen, maar dat alle regiogemeenten zich hiervoor inzetten. Vanaf 1 januari 2023 komt daar ook een nieuwe financiële verdeling over gemeenten bij en een zogeheten woonplaatsbeginsel. Regiogemeenten zijn verantwoordelijk voor beschermd wonen voor de eigen inwoners en ontvangen daarvoor middelen.

Vanwege de schaalgrootte van de regio en het feit dat het hier gaat over een relatief kleine groep (zeer) kwetsbare inwoners, hebben de 4 gemeenten in regio Waterland gezamenlijk besloten om in de bestaande constructie voor beschermd wonen te blijven samenwerken.

Om dat mogelijk te maken, hanteren we de volgende financiële afspraken:

- Voor bestaande cliënten blijft de verantwoordelijkheid bij de gemeente Purmerend. Purmerend ontvangt hiervoor direct middelen van het Rijk.
- Gemeente Purmerend houdt namens de regio de verantwoordelijkheid voor het faciliteren van intramurale BW-plekken met verblijfsfunctie voor nieuwe cliënten, het indiceren van het beschermd wonen product, de accountgesprekken met BW-aanbieders, kwaliteitsafspraken en het verstrekken van de subsidie(s) betreffende BW Wmo.
- Purmerend stelt elk jaar een zo getrouw mogelijke begroting op voor bovenstaande activiteiten en stemt deze af met de regiogemeenten.

15 Objectief verdeelmodel beschermd wonen, zie https://vng.nl/artikelen/objectief-verdeelmodel-beschermd-thuis

- De gemeenten in de regio dragen gezamenlijk voorafgaand aan het boekjaar bij om Purmerend te kunnen voorzien in het begrote bedrag voor dit jaar. Dit doen zij naar rato van het bedrag dat ze ontvangen vanuit het objectieve verdeelmodel voor beschermd wonen, op basis van de meest recente gegevens op dat moment. Zo wordt gemeente Purmerend in staat gesteld om de nieuwe cliënten te financieren die vanaf 1 januari 2023 vanuit de regio gebruik maken van de intramurale BW-plekken met verblijfsfunctie. In de tabel hieronder is een indicatie gegeven van de verdeling van de kosten over de verschillende gemeenten. Dit betreft de verdeelsleutel voor 2023 op basis van de meest recente gegevens. Merk echter op dat deze percentages van jaar op jaar enigszins kunnen verschuiven.

Gemeente	Aandeel	Gemeente	Aandeel
Waterland	9,5%	**Purmerend**	57,9%
Landsmeer	6,7%	**Edam-Volendam**	18,0%
Beemster	7,9%	**Totaal**	**100%**

- Het kan voorkomen dat er aan het eind van het boekjaar sprake is van onder-, dan wel overbesteding ten opzichte van de eerder vastgestelde begroting. De gemeenten vereffenen dit tekort of overschot op basis van het objectieve verdeelmodel (dus op dezelfde manier waarop de gemeenten bijdragen aan het budget, zie hierboven).
- Er wordt geen gezamenlijke reserve opgericht om onderbestedingen mee te kunnen opvangen. Wanneer de afspraken geëvalueerd worden, zal dit op basis van de ontwikkelingen in de periode ervoor opnieuw bezien worden.

Verantwoording

De thema's en acties zoals hier beschreven zijn de leidraad voor de komende vijf jaar. We gaan daarmee aan de slag en zullen de gemeenteraden van de regio Waterland jaarlijks in het eerste kwartaal informeren over de stand van zaken. We blijven daarnaast via onze landelijke kanalen zoals de VNG en de ministeries geïnformeerd over de ontwikkelingen elders in het land, innovatieve projecten en acties.

Gemeente Landsmeer

Gemeente Waterland

Gemeente Edam Volendam

Purmerend

Colofon

Dit is een uitgave van de regio Waterland.
Aan de inhoud kunt u geen rechten ontlenen.

Aan de inhoud kunt u
geen rechten ontlenen.

Tekst en contact

Jordy de Groot, MSc
Beleidsmedewerker gemeente Purmerend
jm.d.groot@purmerend.nl

Fotografie

Pim de Vries
Fotoarchieven van de gemeenten
in regio Waterland

Vormgeving

Vink Grafische Vormgeving